

Sprawozdanie

**Z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny
w Gminie Żary o statusie miejskim w 2018 roku**

Żary, styczeń 2019 r.

Niniejsze sprawozdanie przedstawia działania w Gminie Żary o statusie miejskim w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za 2018 r.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. 2018 r., poz. 998) nakłada na Burmistrza obowiązek zapewnienia wsparcia rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Zgodnie z art. 8 ust. 1 przedmiotowej ustawy Burmistrz organizuje dla rodzin przeżywających trudności w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczych wsparcie polegające w szczególności na:

1. Analizie sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie;
2. Wzmacnianiu roli funkcji rodziny;
3. Rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny;
4. Podnoszeniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny;
5. Pomocy w integracji rodziny;
6. Przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny;
7. Dążeniu do integracji społecznej rodziny.

W związku z art. 179 ust.1 Burmistrz składa corocznie Radzie Miejskiej sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny i wskazuje potrzeby w zakresie realizacji tych zadań.

I. Rodziny objęte monitoringiem i wsparciem.

Według danych z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żarach, z pomocy społecznej w 2018 roku korzystało ogółem **1614 osób** prowadzących samodzielne gospodarstwo domowe oraz rodzin, w których skład wchodziło łącznie **2772 osoby**.

Wśród rodzin korzystających z różnych świadczeń pomocy społecznej w MOPS było:

- **213 rodzin** z problemem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego (w tym **152 rodziny** niepełne i **48 rodzin** wielodzietnych),
- **101 rodzin** wymagających pomocy w związku z potrzebą ochrony macierzyństwa (w tym **55 rodzin** wielodzietnych),
- **300 rodzin** z problemem alkoholizmu,
- **24 rodziny** z problemem narkomanii,
- **18 rodzin** z problemem przemocy w rodzinie.

W/w rodziny wymagają monitoringu i wsparcia określonego w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, z uwagi na zagrożenie kryzysem lub trudności w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

II. Organizowanie pracy z rodziną.

Jednostką wyznaczoną do organizowania pracy z rodziną (zgodnie z art. 10 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej) w Gminie Żary o statusie miejskim jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarach.

Praca z rodziną w 2018 roku prowadzona była w formie:

- konsultacji i poradnictwa specjalistycznego z zakresu uzależnień,
- konsultacji i wsparcia psychologicznego osób i rodzin z problemem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych,
- przyznania usług opiekuńczych w związku z bezradnością opiekuńczo-wychowawczą i prowadzenia gospodarstwa domowego matek samotnie wychowujących dzieci,
- przyznania rodzinie asystenta rodziny w związku z występującym problemem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych,
- konsultacji i poradnictwa prawnego w zakresie wyjścia z trudnych, traumatycznych sytuacji życiowych osób i rodzin,
- prowadzenia placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienia miejsc dla dzieci z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym.

W 2018 roku w MOPS zatrudnionych było **3 asystentów rodziny**:

a) **2 asystentów rodziny** w pełnym wymiarze czasu pracy, w tym 1 zatrudniony w ramach konkursu MPiPS,

b) **1 asystent** rodziny na umowę – zlecenie na ½ etatu w ramach konkursu MPiPS oraz na umowę – zlecenie na ½ etatu w ramach projektu EFS.

Niezależnie od pracowników socjalnych, asystenci rodziny zajmują się wyłącznie pomocą, wsparciem i pracą z rodziną. Celem pracy asystenta jest osiągnięcie przez rodzinę podstawowego poziomu stabilności życiowej, która umożliwi jej wychowywanie dzieci. Jego głównym zadaniem jest niedopuszczenie do oddzielenia dzieci od rodziny oraz podjęcie działań zmierzających do zażegnania kryzysu w rodzinie. Elastyczny, zadaniowy czas pracy asystenta służyć ma realnym potrzebom i rytmowi życia rodziny. Rolą asystenta rodziny nie jest powielanie pracy pracownika socjalnego. Asystent rodziny kierowany jest do pracy tylko z tymi rodzinami, w których sytuacja dziecka małoletniego wymaga wsparcia zewnętrznego.

Potrzeba podejmowanych przez niego działań pomocowych ustanie wraz z osiągnięciem przez rodzinę umiejętności samodzielnego, prawidłowego wypełniania funkcji opiekuńczo – wychowawczych.

Asystenci w 2018 r. realizowali zadania stosownie do potrzeb rodzin, z którymi pracowali, zgodnie z art. 15 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej:

- opracowywali i realizowali plan pracy z rodziną, we współpracy z członkami rodzin oraz w konsultacji z pracownikiem socjalnym,
- udzielali pomocy w poprawie sytuacji życiowej rodzin, m.in. poprzez naukę racjonalnego gospodarowania budżetem domowym,
- udzielali pomocy w rozwiązywaniu problemów socjalnych, w tym w załatwianiu spraw mieszkaniowych itp.,
- udzielali pomocy w uzyskaniu wsparcia psychologicznego, motywując do korzystania z pomocy specjalistów,
- udzielali pomocy w rozwiązywaniu problemów wychowawczych z dziećmi,
- motywowali do zwiększenia aktywności społecznej rodzin,
- motywowali członków rodzin do poszukiwania pracy i udzielały wsparcia w celu jej utrzymania,
- podejmowali starania w celu objęcia dzieci opieką specjalistyczną,
- podejmowali działania zaradcze i interwencyjne w sytuacji zagrożenia zdrowia i życia dzieci,
- prowadzili indywidualne konsultacje wychowawcze dla rodziców,
- prowadzili dokumentację pracy z rodziną,
- dokonywali okresowej oceny sytuacji rodzin objętych wsparciem,
- współpracowali z instytucjami, organizacjami i osobami specjalizującymi się w pomocy rodzinie,
- współpracowali z grupą roboczą Zespołu Interdyscyplinarnego,
- przygotowali opinie dla Sądu oraz występowali przed Sądem Rodzinnym w charakterze świadków.

W roku 2018 wsparciem asystenta rodziny objętych było ogółem **58 rodzin**, w tym **6 rodzin** w ramach projektu EFS. Zobowiązanych przez sąd do pracy z asystentem rodziny było **17 rodzin**. W wyniku współpracy z asystentami udało się usamodzielnąć **19 rodzin**, tzn. osiągnięto wszystkie zamierzone cele pracy z tymi rodzinami. Rodziny te pomimo zakończenia pracy asystenta rodziny, zostały objęte monitoringiem przez pracowników

socjalnych. Z **7 rodzinami** zakończono pracę z uwagi na zaprzestanie współpracy oraz brak efektów tej współpracy. U pozostałych rodzin, po podsumowaniu efektów realizacji uzgodnionych z nimi planów pracy, stwierdzono nieznaczną poprawę w zakresie sposobu realizacji przez rodziców funkcji opiekuńczej, emocjonalnej i wychowawczej. Nadal jednak rodziny te wymagają wsparcia i współpracy z asystentem rodziny.

Indywidualna praca z rodziną pozwala zaobserwować wzrost poziomu motywacji klientów do podjęcia działań, zwiększenia poczucia, że szanowana jest ich godność. Mają możliwość uczestnictwa w procesie pomocowym, współdecydowania i współodpowiedzialności. Rodzina mimo zmian zachowuje swoją tożsamość, odzyskuje częściową kontrolę nad własnym życiem i osiąga samodzielność w pokonywaniu trudności życiowych. Zauważalne stało się w objętych pomocą rodzinach zmniejszenie poczucia osamotnienia i bezsilności, zwiększenie koncentracji na przyszłości.

W celu zapewnienia prawidłowej realizacji zadań przez asystenta rodziny niezbędne jest systematyczne podnoszenie kwalifikacji zawodowych. Służy temu m.in. udział w różnego rodzaju szkoleniach. W roku 2018 asystent rodziny wziął udział w szkoleniu „Bezpieczeństwo pracownika w kontakcie z klientem stanowiącym zagrożenie” (16 h szkoleniowych).

III. Pomoc w opiece i wychowaniu dziecka.

1. Placówki Wsparcia dziennego.

W 2018 roku na terenie Gminy Żary o statusie miejskim działały 4 placówki wsparcia dziennego:

- Placówka „Promyk” prowadzona przez Towarzystwo Przyjaciół Dzieci z siedzibą w Żarach przy ul. Podchorążych 4,
- Świetlica Środowiskowa „Piątka” prowadzona przez MOPS Żary, ul. Okrzei 35,
- Świetlica „Bajka” prowadzona przez Parafialny Zespół Caritas Parafii pw. NSPJ w Żarach, ul. Pl. Kardynała S. Wyszyńskiego 4,
- Świetlica Środowiskowa „SI-gma” prowadzona przez Fundację „SIGMA” w Żarach, ul. Pułaskiego 4.

Placówki wsparcia dziennego prowadzą następujące rodzaje zajęć:

- w świetlicy o charakterze opiekuńczo-wychowawczym – zajęcia profilaktyczne, rekreacyjne, plastyczne, manualne, gry i zabawy tematyczne, zajęcia multimedialne,

uroczystości okolicznościowe, pomoc w odrabianiu lekcji i w nadrabianiu zaległości szkolnych, wyjścia i wyjazdy poza teren świetlicy,

- w świetlicy o charakterze specjalistycznym – zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne, psychoterapeutyczne,

Świetlice prowadzą również zajęcia dla dzieci i młodzieży w czasie ferii i wakacji.

Prowadzone placówki finansowane były ze środków Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Żarach. W wyniku zajęć z zakresu profilaktyki uzależnień uczestnicy świetlic poznali prawdy i mity na temat uzależnień, jak również skuteczne metody odmawiania i radzenia sobie z presją grupy. Ponadto dzieci i młodzież poznały sposoby radzenia sobie w sytuacjach doświadczania przemocy, dowiedziały się jak dbać o swoje bezpieczeństwo, higienę i zdrowie. Świetlice to teren przeznaczony na dyskusje, wymianę poglądów i opinii, naukę wzajemnego szacunku i tolerancji, przejmowania odpowiedzialności za inną osobę. Wychowankowie dzięki zajęciom w świetlicy podnieśli swój poziom intelektualny, mieli możliwość rozwoju relacji społecznych, uczyli się odpowiedzialności za wspólne dobro. Dzieci z pełną świadomością mogą liczyć na wyrozumiałość względem ich problemów, akceptację i pomoc dostosowaną do potrzeb. Podopieczni placówek wsparcia dziennego uczucia swe mogą eksponować poprzez wypowiedzi słowne, plastyczne. Dostarczało im to możliwości rozwijania własnego talentu, między innymi w konkursach plastycznych, współzawodnictwo sportowe podczas gier i zabaw ruchowych. Szczególną uwagę na zajęciach świetlicowych zwracano na kształtowanie umiejętności współżycia i współdziałania w grupie rówieśniczej.

Placówki wsparcia dziennego prowadziły również pedagogizację i elementy terapii rodziców. Prowadzone wsparcie i poradnictwo przyczyniły się do spadku poziomu agresji u dzieci. Podniósł się również poziom kompetencji społecznych rodziców i poziom rozwoju społecznego dzieci i młodzieży. Uczestnicy placówek chętniej sobie pomagają, potrafią ze sobą współpracować, cieszą się swoim towarzystwem.

Dzięki wsparciu Polskiego Związku Hodowli Gołębi Pocztowych Oddział Żary, który w dniu 03.12.2017 r. przekazał na Świetlicę Środowiskową „Piątka” darowiznę pochodzącą z licytacji gołębi pocztowych podczas XXXXIII Okręgowej Wystawy Gołębi Pocztowych, dla podopiecznych w/w placówki zorganizowany został 5-dniowy wyjazd do Rewala połączony ze zwiedzaniem Centrum Słowian i Wikingów.

2. Rodziny Wspierające.

Rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych obejmowane są pomocą rodzin wspierających, o ile tylko w najbliższym otoczeniu tych rodzin zostanie znaleziona rodzina o odpowiednich predyspozycjach do udzielania takiej pomocy. Rodziny wspierające powoływane są przez Dyrektora MOPS na podstawie upoważnienia udzielonego przez Burmistrza Żar. W przypadku pozytywnej opinii na temat kandydatów, po uprzednim przeprowadzeniu z nimi wywiadu środowiskowego, przygotowywane jest stosowne Porozumienie podpisywane przez Dyrektora MOPS, kandydatów na rodzinę wspierającą oraz rodzinę, która będzie korzystać ze wsparcia.

W 2018 r., z uwagi na brak chętnych rodzin wspierających, nie zostały zawarte Porozumienia w celu wspierania i podniesienia zdolności wypełniania funkcji rodzicielskich.

IV. Współfinansowanie pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

Od 2015 roku ustawodawca nałożył na gminy obowiązek współfinansowania pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym, w wysokości 10% w pierwszym roku, 30% w drugim roku i 50% w trzecim i kolejnym roku pobytu dziecka w placówce.

W 2018 r. gmina poniosła wydatki dotyczące pobytu dzieci w rodzinach zastępczych oraz pobytu dzieci w Domach Dziecka (Żary, Lubsko) w wysokości ogółem **378.346,88 zł.** (z tego w rodzinach zastępczych w wysokości **135.570,65 zł** i w Domach Dziecka w wysokości **242.776,23 zł.**

Na koniec grudnia 2017 r. w rodzinach zastępczych umieszczonych było **33 dzieci.** W ciągu 2018 r. rodziny zastępcze opuściło **6 dzieci,** a doszło **11 dzieci.** Na koniec grudnia 2018 r. w rodzinach zastępczych było **38 dzieci.**

Natomiast na koniec grudnia 2017 r. w Powiatowych Domach Dziecka było **14 dzieci** (10 dzieci w Żarach i 4 dzieci w Lubsku). W ciągu 2018 r. Powiatowe Domy Dziecka opuściło **1 dziecko,** a umieszczonych zostało **3 dzieci.** Na koniec grudnia 2018 r. w Powiatowych Domach Dziecka było **16 dzieci.**

Należy się spodziewać, że wydatki na pobyt dzieci w pieczy zastępczej będą stale rosły, ze względu na wydłużający się czas pobytu tych dzieci, jak również nowe umieszczenia, często o charakterze interwencyjnym. W 2018 roku **4 dzieci** powróciła do rodziny biologicznej, **1 dziecko** zostało adoptowane, a **1 dziecko** opuściło pieczę ze względu na osiągnięcie pełnoletności i przerwanie nauki. Wskazana jest jednak nadal konieczność współdziałania

wszystkich specjalistów z różnych dziedzin (pracownik socjalny, asystent rodziny, kurator sądowy), wspierających rodziny w zakresie rozwiązywania złożonych problemów w sprawach opiekuńczych i wychowawczych, w celu poprawy ich funkcjonowania.

V. Pozostałe zadania.

Gmina Żary o statusie miejskim realizowała również zadania wynikające z innych uregulowań prawnych niż ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, pośrednio przyczyniając się jednak do realizacji jej celów. Zadania te zawarte są w przyjętym przez Radę Miasta w Żarach „PROGRAMIE WSPIERANIA RODZINY DLA GMINY ŻARY O STATUSIE MIEJSKIM NA LATA 2016-2018”.

Program skierowany jest do rodzin mieszkających na terenie miasta Żary, wśród których istnieje duże prawdopodobieństwo niewydolności opiekuńczo-wychowawczej i bezradności w prowadzeniu gospodarstwa domowego, co z kolei zagraża odebraniem lub ograniczeniem władzy rodzicielskiej lub umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej.

Celem strategicznym programu jest stworzenie efektywnego systemu wspierania rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz ochrona dzieci przed skutkami niewydolności życiowej rodziców i tworzenie warunków umożliwiających dziecku wychowanie w rodzinie biologicznej. Cel strategiczny realizowany jest poprzez cele szczegółowe:

- promowanie wartości rodziny poprzez propagowanie i inicjowanie działań na rzecz środowiskowych form wspierania rodziny w wychowaniu dzieci, w tym:
 - promowanie i organizowanie różnorodnych form integracji rodzin i społeczności lokalnych,
 - działalność edukacyjno – informacyjna na rzecz promowania rodziny,
 - promowanie rodziny wolnej od przemocy,
 - zapewnienie dostępu do poradnictwa specjalistycznego,
 - wspieranie działań dotyczących upowszechniania informacji o uprawnieniach dla rodziny i jej członków oraz instytucjach i formach pomocy wspierających rodzinę,
 - promowanie i wspieranie placówek wsparcia dziennego,
- wdrażanie skutecznych metod wsparcia rodzin zagrożonych i niewydolnych wychowawczo, w tym:
 - tworzenie i realizacja programów profilaktycznych w zakresie zapobiegania niekorzystnym zjawiskom społecznym,
 - promowanie wsparcia rodzin poprzez np. Szkoły Rodzin, warsztaty rodzicielskie,

- propagowanie i wspieranie zdrowego stylu życia wśród dzieci i młodzieży oraz ich opiekunów,
- wspieranie edukacji dzieci i młodzieży w zakresie bezpieczeństwa publicznego,
- reintegracja rodzin,
- profilaktyka i wspieranie w prawidłowym funkcjonowaniu rodzin poprzez prowadzoną pracę socjalną pracowników socjalnych oraz wsparcie asystentem rodziny,
- priorytetowe wdrażanie pracy socjalnej ukierunkowanej na wsparciu rodzin biologicznych dzieci zagrożonych i umieszczanych w pieczy zastępczej,
- promowanie funkcji rodziny wspierającej,
- ustanawianie rodzin wspierających,
- budowanie zintegrowanego systemu wsparcia w rodzinach zagrożonych i niewydolnych wychowawczo, w tym:
 - wspieranie finansowe i merytoryczne placówek ukierunkowanych na pomoc rodzinie,
 - prowadzenie szkoleń, seminariów, konferencji, forów wymiany doświadczeń odnośnie metod pracy oraz zakresu działania instytucji zajmujących się rodziną,
 - podejmowanie poradnictwa i interwencji na rzecz rodzin będących w trudnych sytuacjach życiowych,
 - współfinansowanie placówek, organizacji pozarządowych zapewniających wsparcie, opiekę dla rodzin będących w kryzysie,
 - współpraca podmiotów i instytucji zajmujących się pomocą rodzinie,
 - wypracowanie procedur wspierania rodziny na poszczególnych etapach pracy i między podmiotami odpowiedzialnymi za system wsparcia,
- podnoszenie kompetencji służb oraz standardów pracy kadr zajmujących się pomocą i wsparciem rodzin niewydolnych wychowawczo, w tym:
 - szkolenie specjalistów pomagających rodzinie w innowacyjnych metodach pracy z rodziną,
 - poszerzanie kadry specjalistów, zwłaszcza w obszarze terapii i rehabilitacji dziecka i rodziny oraz w zakresie realizacji funkcji opiekuńczo – wychowawczych,
 - objęcie kadry specjalistów pomagających rodzinie regularną superwizją (grupową i indywidualną),
 - inicjowanie współpracy interdyscyplinarnej wszystkich podmiotów na rzecz rodziny,

- rozwój i wdrażanie prac społecznie użytecznych jako jednego z elementów systemu aktywizacji społecznej członków rodziny,
- poprawa funkcjonowania rodziny w sferze socjalno-bytowej, w tym:
 - dostępność do mieszkań socjalnych dla potrzebujących oraz zapobieganie utracie mieszkania w rodzinach niewydolnych wychowawczo (eksmisje),
 - dofinansowanie dziennej opieki instytucjonalnej nad dziećmi dostosowanej do potrzeb opiekunów pracujących lub znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej (opieka żłobkowa, przedszkolna, świetlicowa dla rodzin znajdujących się w sytuacjach kryzysowych np. przemoc, choroba),
 - zwiększenie oferty bezpłatnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży,
 - kontynuowanie i poszerzanie oferty dożywiania dzieci i młodzieży,
 - pomoc finansowa dla rodzin w trudnej sytuacji materialnej i bytowej zgodnie z ustawą o pomocy społecznej.

W dniu 28 grudnia 2018 r. Uchwałą Nr III/17/18 Rady Miejskiej w Żarach został przyjęty nowy Program Wspierania Rodziny dla Gminy Żary o statusie miejskim na lata 2019-2021.

VI. Rekomendacje.

W roku 2018 podejmowane były działania umożliwiające rodzinom korzystanie z pomocy i wsparcia zarówno w ramach poradnictwa, pomocy socjalnej, jak i opieki nad dziećmi. Aktywne działania w ramach pracy asystentów rodzin pozwoliły również na indywidualne podejście do problemów rodzin. W zakresie wspierania rodzin przeżywających problemy rodzicielskie za kluczowe przyjęto:

- tworzenie warunków do podnoszenia kwalifikacji asystentów rodziny oraz zabezpieczenie finansowe ich pracy,
- praca z rodzinami przeżywającymi trudności w celu poprawy ich kompetencji wychowawczych, a co za tym idzie ograniczenia liczby dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej,
- zabezpieczenie środków finansowych na pokrycie części kosztów związanych z pobytem dzieci w pieczy zastępczej,

- wspieranie działalności Placówek Wsparcia Dziennego, jak również promowanie działalności rodzin wspierających,
- doskonalenie i rozwój współpracy pomiędzy przedstawicielami instytucji, mających kontakt z dzieckiem i jego rodziną i tym samym zapewnienie spójnego i interdyscyplinarnego systemu wsparcia rodzin słabszych społecznie borykających się z trudnościami w wypełnianiu funkcji rodzicielskich,
- kontynuowanie realizacji zadań, wynikających z programów z zakresu wspierania rodziny.

Wskazane jest podejmowane działań przede wszystkim profilaktycznych i wspomagających. W celu osiągnięcia zamierzonych efektów konieczne jest dalsze interdyscyplinarne współdziałanie wielu służb i organizacji działających na rzecz rodziny i dzieci, bowiem wyłącznie praca zespołowa stanowić będzie pełne i kompleksowe wsparcie.

Sporządziła:

Anna Dawczyk

Kierownik Działu KI